

Нові норми, як то запровадження бонус-малусу, ліміту відно відальності страховика, пільг для інвалідів є демократичними новелами. Маємо думку, що новий нормативно-правовий акт регулює ці відносини у сфері страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів і суттєво поліпшить ситуацію на страховому ринку та автошляхах України.

Перелік посилань:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 р. № 1175 "Про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів" // Урядовий кур'єр. - 1996. - 14 листопада.

2. Закон України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" від 1 липня 2004 року № 1961-IV // Відомості ВР У. - 2005. - № 1. - Ст. 1.

3. Указ Президента України від 15 січня 1994 р. № 7/94 "Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів" // Нормативно-правова база "Ліга: Закон".

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 1994 р. № 372 "Про порядок і умови обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів" // Нормативно-правова база "Ліга: Закон".

УДК: 343.541:343.9.01 (477)

*О. В. Симеоник,
старший викладач кафедри теорії та історії держави і права
Запорізького національного університету,
консультант прокурора Запорізької області
з науково-методичного забезпечення
прокурорсько-слідчої діяльності,
магистр юридичної науки*

Сучасні тенденції сексуально-насиленницької злочинності в Україні: геокримінологічний аналіз

Аналіз стану, рівня, структури та динаміки насильницької злочинності зазначеного виду дозволяє простежити тенденції у їх кількісно-якісних показниках за останні 30 років. Так, щорічно в державі виникається близько 4500 умисних убивств, з яких на сексуальному ґрунті близько 70, що становить 1,4% від загальної кількості убивств. З цього можна стверджувати, що кожне 65-те умисне вбивство в державі виникає на сексуальному ґрунті. Таким чином, умисні вбивства у загальнодержавній структурі злочинності складають 0,8 - 1%, а винятки на сексуальному ґрунті - 0,01%.

Регіональний розподіл кількості умисних убивств в 2001 р. мав такий вигляд: Донецька - 703 (-7,1%), Дніпропетровська - 385 (-13,1%), Харківська - 349 (+24,6%), Луганська - 317 (-3,1%), Одеська - 309 (-1,3%), Автономна республіка Крим - 239 (0%), Запорізька - 213 (-3,2%). Найменша кількість умисних убивств відмічалася у місті Севастополі - 33 (-34,0%), Тернопільській - 34 (-20,9%), Чернівецькій - 41 (+2,5%) і Рівненській - 45 (-22,4%) областях [1, С.2]. Зазначені тенденції регіонального кількісного розподілу в цілому зберігаються до цього часу. Так, за 6 місяців 2004 р.

зарєєстровано 1967 (-0,3%) умисних убивств і їх рівень розподілився таким чином: Донецька - 298 (+10,4%), Одеська - 156 (+30,0%), Дніпропетровська - 151 (+6,3%), Харківська - 151 (-1,9%), Луганська - 139 (-2,1%), Автономна республіка Крим - 104 (0%), Кіровоградська - 87 (+8,8%), Запорізька - 86 (-31,2%). Найменші кількісні показники виникнення цих злочинів зафіксовані у Тернопільській - 11 (-38,9%), Чернівецькій - 17 (-5,6%), Рівненській - 18 (-33,3%) і Івано-Франківській - 19 (-9,5%) областях [2, С.3-7].

За регіональним розподілом найбільша кількість зарєєстрованих насильницьких злочинів, що виникають на сексуальному ґрунті, відмічається у Донецькій (1588), Дніпропетровській (959) і Харківській (938) областях [3, С.83-87]. Регіонально-кількісний розподіл зґвалтувань в ХХІ сторіччі в Україні виглядає наступним чином. Так, в 2001 р. на першому місці знаходиться Донецька область, де було зарєєстровано 127 кримінальних справ про зґвалтування (-0,8%). Цей же регіон знаходиться на першому місці і серед тих, де не встановлені особи, які вчинили зґвалтування.

Далі розподіл відбувався таким чином: Харківська - 98 (+2,1%), Дніпропетровська - 91 (+13,8%), Автономна республіка Крим - 69 (+1,5%), Луганська - 60 (+42,9%), Львівська - 54 (+22,7%), Запорізька - 52 (-21,2%), Одеська - 47 (-24,2%) області. Найменше цих злочинів було зареєстровано в 2001 р. у Рівенській - 7 (-53,3%) і Чернівецькій - 11 (-38,9%) областях, де не залишилося жодного нерозкритого зґвалтування [1, С. 2].

В 2002 р. тенденція сумного лідерства залишається за Донецькою областю (122). Динаміка регіонального розподілу суттєво не змінилася: Дніпропетровська (71), Львівська (70), Запорізька (64), Харківська (57), Луганська (56), Автономна республіка Крим (55). А найменше таких злочинів зареєстровано в місті Севастополь (8), Рівенській і Кіровоградській (по 15 в кожній) областях [4, С. 2].

В 2003 р. регіональна картина розподілу зґвалтувань була наступна: Донецька - 125 (+2,5%), Дніпропетровська - 70 (-1,4%), Луганська - 60 (+7,1%), Харківська - 56 (-1,8%), Львівська - 52 (-25,7%), Одеська - 50 (+6,4%), Автономна республіка Крим - 49 (-10,9%), Запорізька - 45 (-29,7%). Найменше - у місті Севастополі - 12 (+50%), Тернопільській - 14 (-44,0%) і Рівенській - 19 (+26,7%) областях [5, С. 2]. Регіонально-кількісний розподіл зґвалтувань мав такий вигляд: Донецька - 66 (+8,2%), Львівська - 36 (+50,0%), Харківська - 36 (+16,1%), Дніпропетровська - 35 (+52,2%), Київська - 24 (+41,2%), Запорізька - 24 (+26,3%), Луганська - 24 (-4,0%), Одеська - 23 (+4,5%), Автономна республіка Крим - 20 (-33,3%). Найменша кількість зґвалтувань зареєстровано у місті Севастополі і Тернопільській області (по 7 в кожній) [2, С. 3-7]. Аналіз статистичних показників дозволяє відмітити, що найбільш благоприємна ситуація з розкриття зґвалтувань у 2002-2004 рр. склалася у місті Севастополі, де по всіх кримінальних справах цієї категорії були встановлені особи, які вчинили ці сексуальні злочини.

Крім цього, існує тенденція різкого зростання на 91,7% сексуальних злочинів, що вчиняються на залізничному транспорті.

Так, всього на транспорті України в першому півріччі 2004 р. зареєстровано одне зґвалтування [2, С. 6].

В Запорізькій області у 2003 році зареєстровано 47 кримінальних справ, порушених за ст. 152 КК України. За 7 місяців 2003 року вчинено 28 таких злочинів, за цей же період 2004 року - 26. В місті Запоріжжі за 2003 рік зареєстровано 17 зґвалтувань, а за 7 місяців - 8. У 2003 році в містах та районах області виявлено 30 зґвалтувань, за 7 місяців - 20. В місті Запоріжжі, як і у 2003 так і 2004 році за 7 місяців виявлено 8 зґвалтувань. В містах та районах області в 2004 році за цей же період зареєстровано 18 зґвалтувань.

Як видно із приведених даних кількість виявлених зґвалтувань в обласному центрі залишається на одному рівні, а в містах та районах області за 7 місяців 2004 року відбулось незначне зменшення (виявлено на 2 менше).

Вивченням кримінальних справ встановлено, що у 2003 році на території Запорізької області було розкрито 85,11% таких злочинів, а за 7 місяців того року розкритими були 92,86% зґвалтувань. Як видно, на кінець 2003 року стан розкриття значно погіршився. Із загального масиву нерозкритих вбивств, які були пов'язані із зґвалтуваннями, порушено 2 кримінальні справи.

В 2003 році в Запорізькій області 38 справ за ст. 152 КК України направлено до суду.

Вважаємо, що слід виділити регіональну тенденцію щодо потерпілих в насильницьких злочинів на сексуальному ґрунті чоловіків. Так, у 1999 р. найбільша кількість потерпілих від зґвалтувань чоловіків виявлено у Донецькій області - 16 осіб. В 2000 р. Донецька область знаходиться на другому місці із зазначених позицій. Проте, в цьому році в зазначеному регіоні зафіксовано збільшення зґвалтувань чоловіків в 1,9 рази і кількість потерпілих складає 30 осіб чоловічої статі. На першому місці серед зґвалтувань чоловіків у 2000 р. займає Миколаївська область, де зареєстровано з 49 виявлених зґвалтувань серед потерпілих 38 осіб чоловічої статі. Далі слідують Івано-Франківська (10 потерпілих осіб чоловічої статі), Жмельницька (9), Чернівецька і Запорізька (по 7 потерпілих чоловіків) [3, С. 85]. Окремо зазначимо, що у Вінницькій, Волинській і Львівській областях у 1999-2000 рр. не зареєстровано жодного випадка зґвалтування, де потерпілим виступають особи чоловічої статі.

Регіональний розподіл кількісної картини зареєстрованих випадків задоволення статевої пристрасі не природним способом у 2000 р. мав такий вигляд: Харківська (72), Дніпропетровська (66), Донецька (63) області. Найбільша кількість серед регіонів, де потерпілим від задоволення статевої пристрасі не природним способом, виступають особи чоловічої статі, зафіксована у Донецькій області і складає 22 особи чоловічої статі, що становить 53,6% від загальної кількості потерпілих осіб від статевих злочинів зазначеного виду [3, С. 87].

Найбільша кількість зареєстрованих зґвалтувань залишається незмінно у Донецькій області. Так, домінування Донецького, Дніпропетровського, Харківського, Луганського та Запорізького регіонів по найбільшій кількості насильницьких злочинів, вчинених на сексуальному ґрунті, пояснюється найбільшою кількістю населення. Окремо серед західних областей виділяється Львівська, де відсоток сексуальних злочинів значно вище, ніж по цьому регіону в цілому.

Коефіцієнт сексуальної злочинності за видом зґвалтувань у 2001 році в державі складає $K_z = 2,37$, а у 2003 році $K_z = 2,19$, що свідчить про зменшення індексу злочинності зазначеного виду на 0,18. Коефіцієнт насильницького задоволення статевої пристрасі не природним способом у 2001 році в Україні, за найвищими підрахунками, складає $K_z = 1,16$. А коефіцієнт сексуальної злочинності за видом насильницького задоволення статевої пристрасі не природним способом на регіональному рівні (Запорізька область) складає у 2001 році $K_z = 0,23$, а у 2003 році - $K_z = 0,18$, що підтверджує загальнодержавну тенденцію до зменшення індексу злочинності зазначеного виду на 0,05.

Згідно з підсумками, які спираються на приведені статистичні відомості, загальнодержавний рівень коефіцієнту злочинності розглядаемого виду за особами сексуальних злочинців складає 2,05 (зґвалтування) / 0,49 (насильницьке задоволення статевої пристрасі не природним способом).

За нашим підрахунком такий коефіцієнт злочинності за фактами скоєння злочинів досліджуваної категорії складає відповідно 2,37/1,16. Пропонуємо, прийнявши найбільші і найменші кількісні показники, визначити коефіцієнт сексуальної злочинності на регіональному рівні (область). Так, за особами сексуальних злочинців відповідно виду (зґвалтування/насилляницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом) такий коефіцієнт складає: Донецька Кз = 2,46 / 0,7, Дніпропетровська Кз = 2,44 / 0,6, Чернівецька Кз = 1,6 / 0,4, Рівненська Кз = 0,6 / 0,3. Коефіцієнт сексуальної злочинності за фактами вчинення означених видів злочинів складає: Донецька Кф = 2,64 / 1,3, Дніпропетровська Кф = 2,24 / 1,85, Чернівецька Кф = 1,95 / 0,5, Рівненська Кф = 1,28 / 0,6.

З наведеного маємо можливість зробити висновок щодо коефіцієнту злочинності за особов злочинця, що вчинив зґвалтування, який має суттєву різницю на регіональному рівні, що складає 1,86, а за фактами вчинення злочинів цього виду різниця декілька менша і складає 1,36. Вислажене свідчить про те, що у промислових регіонах більша кількість осіб, які вчинили зґвалтування групов осіб. Проте, зазначений висновок протирічить нашому підрахунку на загальнодержавному рівні, де різниця між кількістю зареєстрованих зґвалтувань і кількістю злочинців складає 0,32 на користь саме фактів таких злочинів. Це дає нам підстави для такої претензії у східних регіонах більше зареєстрованих зґвалтувань, що вчинені групов осіб, а у західних - більше фактів цих злочинів, де одною особою вчинено декілька сексуальних злочинів. Таким чином, означене свідчить про наявну перевагу у промисловому регіоні ситуаційного фактору вчинення таких злочинів групов осіб, а у регіонах з відсутністю промислової мегаструктури більше ймовірність зустріти особу за псевдосексуальним типом потенційного гвалтівника, для якого ситуаційний фактор не є базисом, а може бути лише справою часу і сприятливих обставин.

Щодо аналізу коефіцієнту злочинності за особов злочинця, який вчинив насилляницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, регіональна різниця складає 0,4, а за фактами вчинення цих злочинів різниця у порівнянні із зґвалтуваннями навпаки більша і складає 0,7. На загальнодержавному рівні, різниця між кількістю зареєстрованих нетипових статевих злочинів і кількістю злочинців складає 0,67 на користь саме фактів таких злочинів. Це в цілому підтверджує наші попередні висновки, але, крім визначеного, доцільково

існують підстави для висловлення з цього приводу, що насилляницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом вчиняється у більшості випадків однією особою ніж групов. Крім цього, можливо припустити, що латентність нетипових сексуальних злочинів ще вище, ніж зґвалтувань.

За останні роки у рівні, структурі та динаміці насилляницьких злочинів на сексуальному ґрунті наявних тенденцій до їх зросту, як і до зменшення, не встановлено. Так, наше дослідження показало, що у загальній структурі злочинності насилляницькі злочини, що вчиняються на сексуальному рівні, складають близько чверті проценту (0,217%). Відмічається тенденція зростання зареєстрованого рівня зґвалтувань і насилляницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, а рівень вбивств на сексуальному рівні протягом тривалого терміну залишається без суттєвих змін. Збільшення рівня насилляницьких злочинів, що вчиняються на сексуальному ґрунті, відносно жінок, які проживають у сільській місцевості, віком від 30 до 45 років і більше. Ступінь латентності сексуальних злочинів є суттєво висока. Висловлення складають умисні вбивства, вчинені на сексуальному ґрунті. Проте, латентність нетипових сексуальних злочинів вище, ніж зґвалтувань. Насилляницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом вчиняється у більшості випадків однією особою ніж групов.

Підводячи підсумки, зазначимо, щорічно в державі вчиняється не менше 1000 сексуальних злочинів, з яких близько 10% злочинців залишається не встановленими, що складає приблизно по 100 невинуватих гвалтівників кожен рік. Насилляницькі злочини, що вчиняються на сексуальному ґрунті, у структурі загальної злочинності складають 0,217%.

Література.

1. Аналітичний збірник статистичної інформації за 2001 рік. - Генеральна прокуратура України, К., 2002.
2. Аналітичний звіт Департаменту інформаційних технологій при МВС України за 6 місяців 2004 р., Київ. - 2004.
3. Злочинність в Україні: Стат. Збірник. / Держ. Комітет статистики України, 2001.
4. Аналітичний збірник статистичної інформації за 2002 рік. - Генеральна прокуратура України, К., 2003.
5. Аналітичний збірник статистичної інформації за 2003 рік. - Генеральна прокуратура України, К., 2004.